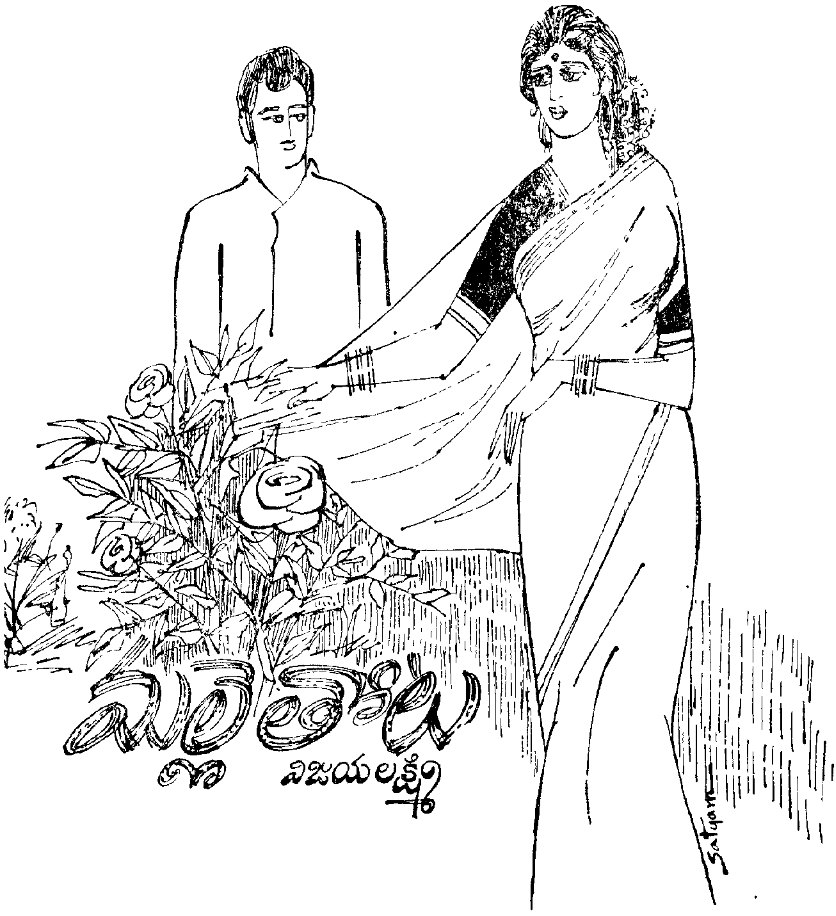

వనమాలి

విజయలక్ష్మి

మాలతి పుట్టింటికి వచ్చి పదిరోజులైనా కాకుండానే, వనమాలి ఆమె కోసం రావడం అందరికీ బాగానే వుంది కాని, వచ్చినవాడు నాలుగురోజులన్నా ఉండక ముందే భార్యను తీసుకువెళ్తా ననడం ఎవరికీ నచ్చలేదు. మాలతి తల్లి మీనాక్షి, కూతుర్ని చాటుకు పిలిచి "అంత మాత్రం నచ్చచెప్పలేవూ మీ ఆయనకి? వచ్చేనెల్లో పండగ వస్తూండె, తొలిపండక్కు ఎట్లాగూ మీ రిద్దరూ వచ్చి భోంచేసి బట్టలు కట్టుకుని వెళ్ళాలాయె; ఇంతలో వెళ్ళడం, రావడం దేనికి? పండక్కు మీ అన్నయ్య వెళ్ళి ఆయన్ని పిలుచుకువస్తే, పండగయ్యాక యిద్దరూ వెళ్దురుగాని," అన్నది.

మాలతి 'సరే' నంది, కాని వనమాలి ఒప్పుకోలేదు–"నాకక్కడ తోచడంలేదంటే నమ్మవేం? నీ కిక్కడ బాగానే తోస్తూంది లాగుంది; అందుకే వుంటా, నంటున్నావు." అని నిష్ఠూరమాడాడు. మాలతి నిస్సహాయంగా భర్త వెంట బయలుదేరింది.

మాలతితండ్రి రాజారావు సంతోషించినా, మీనాక్షికిమాత్రం ఒళ్ళు మండిపోయింది, కూతురి అసమర్థతకు.

మాలతికి పెళ్ళయి ఆరునెలలయింది. వనమాలితోడి సంసారం ఆమెకు చాలా హాయిగానే వున్నా, ఒక్కొక్కసారి తీగ మీద నడక నేర్చుకునే సర్కసు పిల్లలాగ ఫీలయ్యేది. తండ్రి చెప్పించిన చదువుతో, నూరిపోసిన లోకరీతులతో, జీవిత సత్యా లతో మాలతి ఇరవై ఏళ్లకే కన్యాసహజ మైన వ్యాదయలాలిత్యాన్ని కోల్పోయి, మనోదార్ఢ్యాన్ని పెంచుకుంది. ఆమె ఆలో చనలూ, ఆ వయసూ అందరి ఆడపిల్లల వూహల్లాగా ఆకాశంలో తేలిపోయేవి కావు. పాతిపెట్టిన స్థంభాల్లాగా నిజమైన విగా, నిలిచేవిగా వుండేవి. వనమాలి సంగతి వేరు. ఆడవాళ్లు అనే ఆ అపురూప మైన భావసౌకుమార్యం అతనికి జన్మతో వచ్చిన సంపద. పిల్లగాలికైనా కదిలి పోయే చిగురుటాకుల్లాంటి దతని మనసు. అతనికి గుర్తు నిలవకముందే తండ్రి గతిం చడం, తల్లికి ఏకైకపుత్రుడు కావడం, రెండు తరాలకు సరిపడా ఆస్థి వుండడం అతన్ని రాటుతేలకుండా చేశాయి. పెళ్ళి చూపులకు వెళ్ళిన వనమాలి కోమలవల్లిక లాంటి మాలతిని చూసి ముగ్ధుడయ్యాడు.

నవ్వీ నవ్వని ఆమె పెదవులు వికసితా వికసితమైన గులాబిని గుర్తు తెస్తే సారశ్యం పొందాడు. బి. యస్సి. పరీక్ష లయిన వారానికే పెళ్ళయింది మాలతికి. వెంటనే అత్తవారింటికి వెళ్ళింది. వేసవికాలం, మల్లెపూలలో ముంచి లేవనెత్తాడు భార్యను వనమాలి. అతడు ప్రొద్దునా సాయింత్రం తోటపని స్వయంగా చూసుకునేవాడు. మాలతి కాస్త క్రొత్త తీరాక ఒకరోజు భర్త తోటలో వుండగా వెళ్లింది. వనమాలి సంబరంగా ఒక సంపెంగపువ్వు కోసి భార్య కిచ్చాడు. క్రమంగా ప్రతి రోజూ భర్తకు తోటపనిలో సాయం చెయ్యడం అలవాటయ్యింది మాలతికి.

ఓ రోజు గాలిపాటుకు మాలతి చీరచెంగు గులాబిముల్లుకు తగులుకున్నది. ఎవరో లాగినట్లు కాగా 'అబ్బా' అన్నది. వనమాలి మురిపెంగా ఆమె కొంగు విడిపిస్తూ, భార్యను నిలువెల్లా పరికిస్తూ ! "మాలతీ, సుగాత్రీ," అన్నాడు తన్మయంగా. ప్రొద్దున, సాయంత్రం స్వయంగా పూలు కోసి భార్య కిచ్చేవాడు. "మాలతీ! ఏడు వారాల సొమ్ములు యివ్వలేను కాని, ఏడు వారాల పువ్వు లివ్వగలను నీకు," అనేవాడు, తన తోటలోని రకరకాల పూలను గర్వంగా చూస్తూ. శుక్లపక్షాన ఒకనాటి సంధ్యవేళ వనమాలి తోటలోని అన్ని రకాల పూలు కోసి, భార్య కిచ్చి, 'మాల కట్టి పెట్టుకో' మన్నాడు. మాలతి పూలు కడుతుంటే కన్నార్పకుండా చూస్తూ, "పూలు కట్టడం యింకోరకంగా రాదా నీకు? రోజూ ఇల్లాగే కడతావేం?"

మాలతి తెల్లబోయింది."మీరు మరీనూ, పూలు యింకెల్లా కడతారండీ ?"

వనమాలి దిగ్గున లేచి వెళ్ళి, అల్మారా లోంచి ఒక పుస్తకం తీసుకొచ్చాడు. కాసేపు వెదికి ఓ పేజీ తీశాడు. అట్టమీద పేరు చూసింది మాలతి. విశ్వనాథవారి ఏకవీర. ఏకవీర రెండుదారాలతో బిగిం చినదట పూలన్నీ. ఒక దారం లాగితే మాల పెద్దదై అన్నిపూలూ కనపడతా యట. రెండోదారం లాగితే మాల

కుదించుకుని చిన్నపూలన్నీ పెద్దపూల చాటున దాక్కుంటాయట! కనిపించని పూల వాసనకు ఆశ్చర్యం కలగదూ?

మాలతి నవ్వి "ఇదంతా నిజమంటారా— కవిచమత్కృతి గాని! ఏమో! యిటువంటి పూమాల నే నెరుగను. నా దగ్గర వున్న చేతిసంచులు మాత్రం యిట్లాగే ఒక దారానికి తెరుచుకుని, ఇంకో దారానికి మూసుకుంటాయి," అన్నది.

ఓ సాయంత్రం వనమాలి మొల్లపూలు కోసుకొచ్చి భార్య కిచ్చాడు. మాలతి మాల కడుతూ "ఇది తెలుగుపువ్వు కాదు, మద్రాసుపువ్వు," అంది మాలతి.

వనమాలి ఒళ్ళు మండి. "ఔను, మొల్ల రామాయణం అరవంలో వ్రాసింది!" అన్నాడు. అతని కోపానికి నవ్వు వచ్చింది మాలతికి. "ఔను మాలతీ! మొల్లపూలే కుందపుష్పాలు. కుందమాల నాటకం చదివావా నువ్వు? తేలిగ్గా బిడ్డను ఎత్తుకుంటే రోజూ ఒక కుందమాలను కానుకిస్తానని గంగానదికి మ్రొక్కుకుందట నెలలు నిండినసీత. వాల్మీకి, ఆశ్రమంలోని స్త్రీలకు, స్నానాలవేళ పురుషుల కళ్ళబడకుండా వరమిచ్చాడట. ఒకరోజు రాముడు ఆ దారిన వస్తుంటే స్నానం చేస్తున్న సీత భర్తను చూసిందట. ముఖం కడుక్కుని మంచినీళ్ళు త్రాగుదామని రాముడు గంగనీళ్ళు దోసిలి పట్టాడట. గంగాతరంగాలు కుందమాలను రాముని దోసిటిలోకి చేర్చాయట. ఆయనకు సీత తనూస్పర్శ గుర్తుకు వచ్చి ఒళ్ళు ఝల్లుమందట. కుందమాలను ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ, యిట్లా పూలు కట్టడం నా సీతకు తప్ప ఎవరికీ రాదే? యి దెట్లా వచ్చిందిక్కడకు?' అనుకున్నాడట. భార్యను తల్చుకుని వాపోయాడట. అంతటి దీర్ఘ వియోగంలో కూడ భర్తకు తనమీద అనురాగం అంతరించలేదని తెలుసుకున్న సీత సంతోషాన్ని వూహించుకో!" అన్నాడు వనమాలి.

మాలతి భర్తవంక చూస్తూ అన్నది. "అన్నిటికన్నా విచిత్రం — మీ రింతటి సాహిత్యాభిలాషులూ, సౌందర్యారాధకులూ కావడం, నేను ఫిజిక్సులో డిగ్రీ తీసుకోవడం!" అన్నది.

"ఔను, నీకున్న కంఠమాధుర్యానికి మీ నాన్నగారు నీకు సంగీతం చెప్పించి వుంటే, లోకానికి సేవ చేసి వుండేవారు! ఐనా ఫిజిక్సయితే నేం, కెమిస్ట్రీ అయితే నేం, ప్రకృతి సౌందర్యంలో ఆసక్తి కలిగి వుండడానికి ఏమిఅడ్డు? ఆ మధ్య సి. వి. రామన్, గులాబిపూల రంగుల గురించి ఒక పెద్ద వ్యాసం వ్రాశారు! అందాన్ని చూడగలగాలే కాని అన్ని పూలూ అందమైనవే! ఎంకి గరికపూలు మాల కట్టేదట!" అన్నాడు వనమాలి.

పువ్వు తావిలాగ కలసిపోయిన కొడుకు కోడళ్ళను చూసి మురిసిపోయింది వనమాలి తల్లి.

సుఖం, ధనంకన్నా చంచలమైనది. రెండేళ్లు తిరక్కుండానే మాలతి నుదుటి బొట్టు చెరిగిపోయింది. స్నేహితుడు పెళ్ళికోసం ప్రయాణమైన వనమాలి పెళ్ళిల్లు చేరకుండానే రైలు ప్రమాదంలో మరణించాడు. "మామిడిచెట్టు — మాధవీలత" చందమైంది మాలతి బ్రతుకు. వనమాలి తల్లి, మీనాక్షిలో "కొడుకు పోయినా కోడలు నాకు బరువుకాదు. కాని ఒకరి

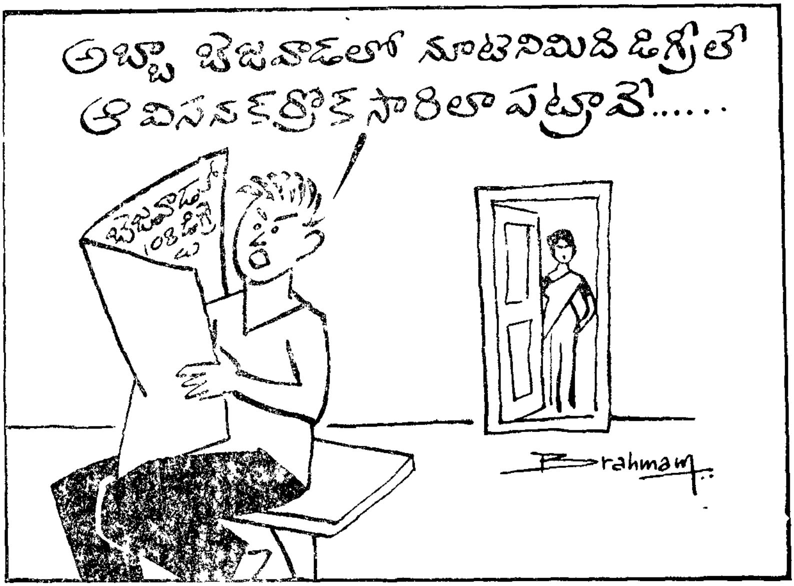

కెదురుగా ఒకరం కూర్చుని ఏడవడం కన్నా చేసేది ఏముంది? తీసుకువెళ్ళండి. మళ్ళీ చదివిస్తారో, మళ్ళీ పెళ్ళి చేస్తారో మీయిష్టం! ఎక్కడైనా అది సుఖంగా వుంటే చాలు," అన్నది.

మాలతి పుట్టింటికి వచ్చి ఆరునెలలైనా దుఃఖంనుంచి తేరుకోలేదు. మాలతి అన్న ప్రకాశానికి చెల్లెలి దుఃఖం భరించ రానిదిగా తయారైంది. ఏకైక పుత్రిక వైధవ్యం అసహానమయిపోయింది మీనాక్షికి. ఎన్నడూ భర్తమాటకు బదులాడని మనిషి చీటికి మాటికి భర్తమీద విసుక్కుని కోపం చల్లార్చుకోడం మొదలుపెట్టింది. రాత్రిళ్ళు రెండు గంటలదాకా చదివే కూతుర్ని, అందుకుప్రోత్సహించే భర్తనూ చూచి "ఆడపిల్లలు ఆడుతూ పాడుతూ చదవితే చాలదుటండీ? క్లాసు రాకపోతే కొంప అంటుకునే దేముంది?" అనేది.

రాజారావు "ఎట్లాగూ చదువుతున్నది కనుక ఆ డిగ్రీకాస్తా గట్టిగానేవుండడం మంచిది. ఏరోజు ఎట్లా వస్తుందో ఎవరికితెలుసు? మా అక్కను చూడు. మీచెల్లెల్ని చూడు. మన పిల్లకటువంటి కష్టాలు రాకూడదు," అనేవాడు. రాజారావు అక్క బాలవితంతువు; జీవితమంతా రాజారావు పెద్దన్న యింట్లో వంట చేస్తూనే గడిపింది. మీనాక్షి మరిది త్రాగివచ్చి భార్యను కొడుతుంటే, ఆ యిల్లాలు పడలేక పిల్లలతోసహా వెళ్ళి పుట్టింట్లో స్థిరపడిపోయింది. "చిన్నప్పటి నుంచీ మీ మనసులో, మాటలో మీ అక్క గతి మెదలి మెదలి నా బిడ్డకు అదేగతి పట్టింది. అంతా మీ నోటిచలవే!" అని పోట్లాడేది మీనాక్షి భర్తతో. రాజారావు కూతుర్ని జీవించడానికి తయారు

చెయ్యకుండా, జీవితాన్ని ఎదుర్కోకానికి తయారు చేశాడు. చివరకు పూర్తిగా ఓడిపోయ్యాడు. పదేళ్ళు తండ్రి యిచ్చిన శిక్షణ అంతా రెండేళ్ళ భర్త సాహచర్యభాగ్యాన, నామరూపాలు లేకుండా పోయింది. అడపిల్లలకోసం డబ్బేకాదు, బుద్ధి ఖర్చుపెట్టడం కూడ దండగే! కూతుర్ని యం. యస్సి. చదవమంటే, చదవనని భీష్మించుకు కూర్చుంది. తండ్రి నయానా, భయానా చెప్పినా వినలేదు. రాజారావు కళ్ళనీళ్ళు తిరగ్గా భార్యతో "చచ్చిన పాముని మీనా! ఎందుకింకా నన్ను కొడతావు?" అన్నాడు.

మాలతిఅన్న ప్రకాశం, చెల్లెల్ని బుజ్జగించగా, బుజ్జగించగా ఒకనాడు, "అన్నయ్యా! మనింటిప్రక్క ఖాళీస్థలానికి కాస్త చుట్టూ ముళ్ళతీగ వేసేయిద్దామా? నాకు మల్లెతోట వేసుకోవాలనుంది," అన్నది. ప్రకాశం ఆశ్చర్యంగా హాయిగా యం. యస్సి. చదవకండా మల్లెతోట ఏమిటమ్మా?" అన్నాడు.

మాలతి కళ్ళనీళ్ళు ఆపుకుంటూ "అన్నయ్యా! నన్ను నాన్న, వారికి కాళ్ళు కడిగి కన్యాదానం చేశారు! యింకేమి హక్కుంది మీకు నామీద? యం. యస్సి. చదివితే పుట్టింటికి విశ్వాసపాత్రురాల నవుతాను. మల్లెతోటపెంచితే నాభర్తకి 'లాయల్టీ' చూపినదాన్నవుతాను," అంది. ప్రకాశం తనచెల్లెలు యింత గాఢంగా భర్తను ప్రేమించినదని వూహించలేదు. ఎట్లయినా ఆమె మనసు కాస్త బాగుండడమే కావలసినదని మల్లెతోట వెయ్యడానికి ఏర్పాట్లు చేశాడు. చెల్లెల్ని వెంటపెట్టుకుని నర్సరీలన్నీ తిరిగి, రకరకాల మల్లెలు, జాజులు, పారిజాతాలు తీసుకువచ్చి నాటించాడుతోటలో. రోజూ రెండుపూటలా తోటపని స్వయంగా చూడ్డంతో మాలతికి ఆకలై మామూలుగా భోంచెయ్యడం మొదలుపెట్టింది. మీనాక్షికిదే పదివే లనిపించింది. ఆరునెల లయ్యేప్పటికి ఒక బొడ్డుమల్లెఅంటు మొగ్గతొడిగింది. మాలతికి పట్టరాని సంతోషం కలిగింది. మొగ్గ పెద్దదవుతుంటే రోజుకు పదిసార్లయినా వెళ్ళిచూసేది, తనగదిలోకి వెళ్ళి వనమాలి ఫోటోముందు నిలబడి, "యింకా వారంరోజు లాగు, ఇంకా నాలుగురోజు లాగు, ఇంకొక్క రోజాగు, నా మొదటి మల్లెను నీకు చూపిస్తా, నీకిస్తా," నన్నది వేరేధ్యాస లేకుండా. అస్తమానం తోటచుట్టూ తిరిగే కూతుర్ని చూచి "రెండేళ్ళ కాపరానికి ఒకనలుసైనా కలిగివుంటే, యింతపిచ్చన బడేదికాదు," అనుకునేది మీనాక్షి కళ్ళు తుడుచుకుంటూ.

ఒకసారి ప్రకాశం ఏదో పనిమీద ఢిల్లీ వెళ్ళివస్తూ ఒక మల్లెఅంటు తెచ్చిచ్చాడు చెల్లెలికి. దాని ఆకులు క్రోటన్ ఆకుల్లాగా సైన పచ్చగా అడుగున ఎర్రగా వున్నాయి. 'పేరు 'నక్షత్రమల్లె' అని చెప్పాడు. తొట్టిలో నాటింది మాలతి. వారం రోజులకే ఆకులన్నీ రాలిపోవడం, క్రొత్తచిగురు రాకపోవడం చూచి బెంగపడింది మాలతి. ప్రకాశం ఎగ్రికల్చరల్ కాలేజిలోని పేథాలజిస్టుకు చూపించాడు మల్లెమొక్కను. ఆయన పరీక్ష చేసి "దీనికి జబ్బేమీలేదు. మీరు తొట్టిలో పోసినమట్టి దానికి సరిపడదులా గుంది. యీ జాతిమల్లెకు ఏరకం మట్టి కావాలో హార్టికల్చరిస్టు నడగండి,

చెప్తారు,'' అన్నాడు. ఆ సాయంత్రం హార్టికల్చరు ప్రొఫెసరు డాక్టర్ మురారిని యింటికి తీసుకువచ్చి చూపించాడు, ఆ తోట చూసి ఆయన "కమర్షియల్ పెంపకమా?" అనడిగాడు. ప్రకాశం ఒంటరిగా మురారికి చెల్లెలి దీనగాథ వినిపించాడు.

మురారి శ్రద్ధవలన నక్షత్రమల్లె చిగురు లేసింది. మాలతి సంతోషంగా "మాస్టారూ, మీ మేలు మర్చిపోలేను," అంది. మురారి ఆశ్చర్యంగా "ఏమిటమ్మా అంత సీరియస్‌గా తీసుకుంటావు. పోనీ ఆ అంటు చచ్చిపోయిందే అనుకో! దానికి బెంగపడ్డం దేనికి?" అన్నాడు.

"అట్లా అనకండి మాస్టారూ! నేను బ్రతికుండగా ఈ తోటలో ఒక్క మల్లెమొక్క గూడ చావగూడదు," అంది మాలతి.

ఆ యింటి స్నేహితు డయ్యాడు మురారి. తరచు వచ్చి తోట చూసివెళ్లేవాడు. మాలతికి మల్లె లంటుత్రొక్కడం, గ్రాఫ్టు (grafting) చెయ్యడం నేర్పాడు. నక్షత్రమల్లె పూసింది. కాని రోజు నాలుగు పూలకంటే ఎక్కువ పూసేది కాదు. మురారి ఆలోచించి సమృద్ధిగా పూసే తీగమల్లెను, నక్షత్రమల్లెను కలిపి గ్రాఫ్టు చేశాడు. క్రొత్త అంటు పూతకు వచ్చి, ఆకు కనపడకుండా పూలు పూసింది. మాలతి పొంగిపోయింది. "దీనికి ఏం పేరు పెడదాం మాస్టారూ?" అనడిగింది.

మురారి 'అడుగు మల్లె'' అన్నాడు.

మాలతికా పేరునచ్చలేదు. "అదేం పేరు" అన్నది.

"ఔనమ్మా! అడుగుకు మించి ఎదగకుండా పూలుపూసేమల్లెమరి'' అన్నాడు. ఒకనాడు మురారి రెండు మల్లెజాతులను క్రాస్ చెయ్యడం చూసిన మాలతి అతడు వెళ్ళిం తర్వాత మరి రెండు జాతులు తను క్రాస్ చేసి, మర్నాడు మురారి రాగానే ఆ సంగతి చెప్పింది. మురారి నవ్వి, "నువ్వు చేసింది దండగ పని!" అన్నాడు.

"అదేమిటి మాస్టారూ?" అంది మాలతి.

"ఔను మాలతీ! మల్లెల్లో నాలుగయిదు రకాల్లో తప్ప గింజ పట్టదు. గింజపట్టని జాతుల్ని నువ్వు క్రాస్‌జేసి ఏమి లాభం? నువ్వు గ్రాఫ్టు చెయ్యడం బాగా నేర్చుకో'' అన్నాడు. మాలతి కష్టపడి చేసిన ప్రయోగాల్లో ఒక్కటిమాత్రం ఫలించింది. జాజిపువ్వు, మొల్లపువ్వు కలిపి చేసిన చెట్టు బ్రతికి మొగ్గ తొడిగింది. జాజి కన్నా చిన్నపువ్వు, మొల్లకన్నా పెద్ద పువ్వు. రెండు పరిమళాలు జోడించుకుని పువ్వు పూసింది. ఆ అంటుకు మాలతి "వనప్రియ" అని పేరు పెట్టింది. మురారి కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి. "యింత గాఢమైన అనురాగాన్ని పొందగల్గిన నీ భర్త ఎంత అదృష్టవంతుడో, అంతటి అనురాగాన్ని అనుభవించలేకపోయినందుకు అంతటి దురదృష్టవంతుడు?" అన్నాడు. మాలతి గాలి తాకిన లతలాగా కదిలిపోయింది. "మాస్టారూ! ఒకనిజం చెప్తాను మీకు-కన్ఫెషన్ అనుకోండి. నా భర్త నన్ను ప్రేమించారు; ఆరాధించారు. ఆయన వున్నపుడు నేను చూపింది కేవలం కృతజ్ఞత. పెళ్ళయినపుడు నా మనసు రాయి కన్నా భిన్నమైనది కాదు. లోకంలో దాంపత్యమే నిజం. అందులో స్నేహసౌహార్దాలు సహజం. కాని ప్రేమ చాల అరుదైన దనుకున్నాను. ఒక్కో సారి

ఆయన నాకోసం పడే ఆరాటం, నాకు అర్థం లేనిదిగా, విసుగ్గా అనిపించేది. కాని ఆయన కళ్ళలోని ఆరాధన, వేడుకలు చూ స్తే కలతా, జాలీ పొంగివచ్చేవి నాకు. నా కిష్టంలేని ఎన్నో పనులు నోరు మూసుకుని చేసేదాన్ని ఆయన సంతృప్తికోసం! ఆయన నిద్ర బోయేటప్పుడు నామీద నాకు అసహ్యం కలిగేది-'ఎందు కింత జానిసగా తయారవుతున్నా నని!' మళ్ళీ తెల్లవారి లేస్తే వారి కళ్ళు నన్నూ, నా మనసునూ జయించేవి. క్రమంగా వారి సాహచర్యంలో నా హృదయం కరిగిపోయింది. నాకు ప్రేమించడం అంటే ఏమిటో తెలిసివచ్చింది. ప్రేమ పొందడం కన్నా ప్రేమించడం ఎంత బాగుంటుందో తెలిసింది. సరిగ్గా ఆ తరుణంలోనే వారు నాకు లేకుండా పోయారు. కరిగిన నా హృదయం మళ్ళీ ఘనీభవించలేదు. బ్రతికుండగా ప్రేమించలేకపోవడం నా దురదృష్టమో, వారి దురదృష్టమో నాకు తెలియదు పాపపరిహారంగా నా శేషజీవితాన్ని వారి స్మృతితోనే నింపుకోవాలనుకున్నాను'' అన్నది ఏడుస్తూ. పాతికేళ్ళన్నా నిండని మాలతి వైధవ్య దుఃఖం మురారి మనసును కలచివేసింది.

ఒకనాడు మురారి వచ్చి అరగంటైనా, మాలతి గదిలోంచి బైటకు రాలేదు. ప్రకాశం చెల్లెల్ని పలుసార్లు పిలిచాడు. ఆమె రాలేదు. ఆశ్చర్యంగా మురారిని వెంటపెట్టుకుని ''రండి చూద్దాం. ఏం తపస్సు చేస్తోందో,'' అని వెళ్ళి చెల్లెలి గది తలుపులు దబదబా బాదాడు. కాసేపటికి మాలతి తలుపు తీసింది. ప్రకాశం, మురారి, ప్రమాన్పడిపోయారు. మాలతి మాట్లాడకుండా గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది. సరిగంచు పట్టుచీర కట్టుకుంది. జడలో మల్లెపూలు పెట్టుకుంది. నుదుట బొట్టు పెట్టుకుంది. ప్రకాశం నెమ్మదిగా తలుపులు చేరవేసి వెళ్ళిపోయాడు. మురారి మళ్ళీ నాలుగో రోజు వచ్చాడు. మాలతితో, తోటలోకి వెళ్లాడు. కాని ఆమెతో సహజంగా మాట్లాడలేకపోయాడు. మాలతి నవ్వుతూ ''మాస్టారూ! ఏమి టాలోచిస్తున్నారు? మొన్నటి నావేషం గురించా?'' అంది.

మురారి వింతగా చూచాడామె వంక. బదులు చెప్పలేదు. ''మాస్టారూ! ఆ రోజు మా వారి పుట్టిన రోజు. వారి కిష్టమైనట్లు అలంకరించుకుని, వారి ఫోటోకు ఒకమల్లెదండ వెయ్యడంకన్నా నేను వారి కేమివ్వగలను చెప్పండి? ఆరోజు కట్టుకున్న నెమలీకరంగు చీరంటే వారికి యిష్టం. అది కట్టుకున్నరోజు 'మాలతీ, మయూరీ' అని పిలిచేవారు ముద్దుగా. వారి పుట్టినరోజున ఏడుస్తూ ఎట్లా కూరోచ్చును? ఎప్పుడైనా నాకళ్ళ నీళ్ళు తిరిగితే వారికి బోలెడంత కోపం వచ్చేది, చిరాకు పడిపోయేవారు! నిజం, ఆరోజంతా నేను ఏడవలేదు. నవ్వుతూ వారి ఫోటోముందు కూర్చుండిపోయాను'' అన్నది మాలతి.

మాలతికి మురారి దగ్గర గతించిపోయిన అనుభవాలు బిగ్గరగా గుర్తుకు తెచ్చుకోవడం అలవాటయింది. ''అస్తమానం నన్ను పిలుస్తుండేవారుమాస్టారూ! ఒకసారి 'ఎందుకండీ అట్లా విసుగులేకుండా ఎప్పుడూ పిలుస్తూనే వుంటా రని' విసుక్కున్నాను. దానికి 'ఏం పిలిస్తే? నాకు నువ్వంటే యిష్టం, నీ పేరంటే యిష్టం!

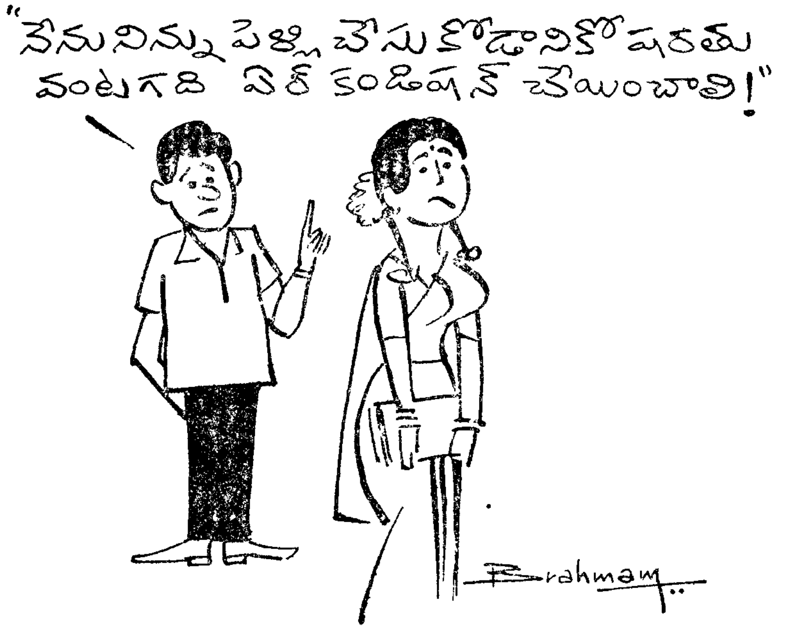

నా మీద దయదలచి మీ అమ్మా నాన్నా నీకు చాలమంది తెలుగువాళ్ల లాగ ధన లక్ష్మి, గజలక్ష్మి, వెంకటలక్ష్మి అని పేరు పెట్టలేదు. నీ పేరు ఎంత బాగుంది? కాళిదాసుకెక్కడ యిష్టం మాలతీ పుష్పా లంటే! ఆయన నాయికలు లోధ్రపుష్పాల పుప్పొడిని చెక్కిళ్ళ కద్దుకునేవారట. కదంబపుష్పాలు, మాలతి మొగ్గలు తల్లో ధరించేవారట. కర్ణాభరణాలుగా ధరించిన శిరీషపుష్పాల కేసరాలు ఆ ముద్దరాళ్ల చెక్కిళ్ళను తాకుతుండేవట. చేత్తో తామర పువ్వు పుచ్చుకుని ఒయ్యారంగా నడిచేవా రట. మాలతీ! ఋతుసంహారం చదివావా నువ్వు? ఎన్నిరకాల చెట్లు-ఎన్ని పుష్పాలు-ఎన్ని పరిమళాలు? మన దేశంలోని ప్రకృతిసౌందర్యా న్నంతా దోచుకుని కావ్యాలు వ్రాశా డాయన,' అన్నారు.

వారికి ఊళ్ళు తిరగడం అంటే సరదా! ఎన్ని ఊళ్ళు తిరిగామో లెక్కలేదు. చూసిన ఒక్కొక్క వూళ్ళోనూ గుర్తుకు 'ఒక చీరో, గాజులో, ఆఖరికి చెప్పులైనా కొనేవారు నాకు. ఓనాడు తొమ్మిది గజాల పూనాచీర కచ్చ పోసి కట్టుకో మన్నారు. కట్టుకుని వస్తే, రాళ్లకమ్మలు తీసి ముత్యాలకమ్మలు పెట్టుకోమన్నారు. ఇంకో రోజు అడ్డచారల ఢాకా చీర బెంగాలీ కట్టు కట్టమన్నారు. కాళ్లకు పారాణి పెట్టుకుని క్రొత్తచీర కట్టు కున్నాను-మురిపెంగా చూస్తూ, బల్లమీ దున్న తాళాలగుత్తి తీసి నా చెంగుకు ముడివేశారు. ఇంకోరోజు తిరువనంత పురంలో కొన్న సరిగంచు పంచె వల్లె వాటు వేసుకున్నాను. జడ విప్పి జారు ముడి వేసుకో అన్నారు. నా తల్లోకి

పూలు వారే కోసిచ్చేవారు మాస్టారూ! ఒకరోజు గులాబులు, ఇంకోరోజు సంపెంగలు, ఇంకోరోజు మొగలిరేకులు, మరునాడు పొగడపూలు, సాయంత్రాలు మాత్రం మల్లెలూ, జాజులే యిచ్చేవారు. ఒకరోజు సాయంత్రం జుట్టు దువ్వి క్రొత్తరకంగా ముడి వేసుకుని ఒక ప్రక్కగా కటక్ ఫిలిగ్రీ పని చేసిన వెండి తామరపువ్వు గుచ్చుకుని తోటలోకి వెళ్ళాను. వారు నన్ను చూచి వెండి పువ్వు తీసేసి అక్కడ ఒకేఒక పెద్ద మల్లెపువ్వు పెట్టారు. నేను చిన్నపుచ్చుకున్నానేమో నని నా కళ్ళల్లోకి చూస్తూ, 'మగువ తల్లోని మల్లెపువ్వును శిఖరాగ్రాన చంద్రోదయంతో పోలుస్తా డొక కవి' అన్నారు. వారికి రసగుల్లా అంటే మహాఇష్టం మాస్టారూ! అందుకని తరచు చేస్తుండేదాన్ని. ఒకరోజు నేను వంటింట్లో వుండగా వచ్చా రాయన. విరిగిన పాలు మూట కడుతుండగా చూశారు. 'అదేమిటి, పాలు అన్నీ విరిగిపోయాయా' అనడిగారు. 'విరగలేదు, నేనే విరిచాను. పాలు విరగ్గొట్టకుండా రసగుల్లా లెట్లా వస్తయి?' అన్నాను. ఆయన బాధగా 'అమృతంలాంటి పాలు విరగ్గొట్టి చేస్తారా రసగుల్లాలు? అవెంత రుచిగా వున్నాసరే, యిక నేను తినను' అన్నారు. చూడండి మాస్టారూ! మా యింట్లో వాళ్ళకుక్కూడా చెప్పని సంగతులన్నీ మీకు చెప్తున్నా. నేను వెకిలిదాన్ననీ, సిగ్గులేనిదాన్ననీ అనుకోరు గదా?" అనడిగింది మాలతి.

కాస్త ఆశ్చర్యంగా "సరేగాని మాలతీ! నాతో మాత్రం ఎందుకు చెప్పాలనిపించింది నీకు?" అన్నాడు, మురారి.

నవ్వుతూ, "నేను నిజం చెప్తే మీ రేమీ అనుకోరుగదా! యీకబుర్లే మా అమ్మకు చెప్పాననుకోండి-మాఅమ్మ సంతోషించదు, ఏడుస్తుంది. ఆ సరదాలు యీరోజు లేకుండా పోయినవన్న విచారమే ఆమె అనుభవించగలదు; గాని, ఆరోజుల్లోని అందాన్ని, ఆనందాన్ని గుర్తించి సంతోషించలేదు. మీరు నాకు పరాయివారు కనుక యీ విషయాల్లో మీకు విషాదం తోచ దనుకున్నాను," అన్నది, దిగులు ముఖం పెట్టి మాలతి.

"మీరు పరాయివారు" అని ముఖం యెదట చెప్పగలిగిన ఆమె మనశ్శుద్ధికి మురారి సంతోషించాడు. భర్తతో గడిపిన అనుభవాలు యితరులతో చెప్పకుంటే ఆమెకు అవే అనుభవించినట్లుందేమోనని భావించాడు.

మురారి సలహాలతో అభివృద్ధి చెందిన మల్లెతోట ఊరంతా ప్రసిద్ధమయిపోయింది. పూర్వం మురారికి ఫలజాతుల్లోనే తప్ప పూలమొక్కల్లో అట్టే ఆసక్తి లేదు. మాలతికోసం పడిన శ్రమలో అతడు మల్లెజాతిగురించి చాలా చదివాడు; చాలా ప్రయోగాలు చేశాడు; చాలా నేర్చుకున్నాడు. ఒకనాడు అర్ధరాత్రి ఆకస్మికంగా ఒక ఆలోచన వచ్చిం దతనికి. ఆ తర్వాత ఆరునెలలు కష్టపడి "మల్లెలు-జాజులు" అని ఒకపుస్తకం వ్రాశాడు. అచ్చయింది. తొలిపలుకులో "ఆ పుస్తకం వ్రాయాలన్న ఉత్సాహం, మాలతి ప్రోత్సాహంవల్ల కలిగిన"దని వ్రాశాడు. అది మొదలైంది చెడ్డరోజులకు. యూనివర్సిటిలో విద్యార్థులు, తోటి అధ్యాపకులు, క్రమంగా ఊళ్ళోవాళ్ళు గుస

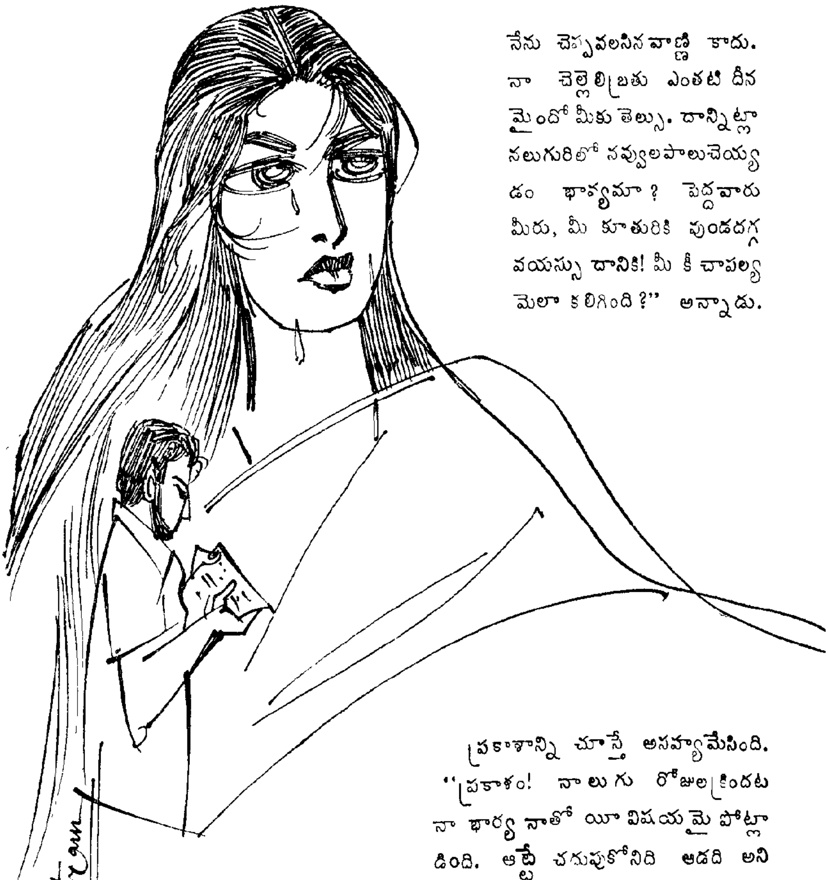

గుసలు, వ్యంగ్యోక్తులు, నవ్వు కోడాలు మొదలుపెట్టారు. ''విరజాజుల అందం వితంతు సహవాసంలో తెలిసిందట పాపం!'' అన్నారంతా. మురారి భార్య నానా ఏడ్పూ ఏడ్చి 'మీ రింక వాళ్ళింటి కెళ్ళి ఆ పిల్లను చూస్తే నేను నూతిలో దూకుతాను,' అన్నది. వారం తిరక్కుండా ప్రకాశం మురారిదగ్గరకెళ్ళి ''ఇంత పెద్దవారు మీరు. మీకు లోకరీతులు నేను చెప్పవలసినవాణ్ణి కాదు. నా చెల్లెలి బ్రతుకు ఎంతటి దీనమైందో మీకు తెల్సు. దాన్నిట్లా నలుగురిలో నవ్వులపాలుచెయ్యడం భావ్యమా? పెద్దవారు మీరు, మీ కూతురికి వుండదగ్గ వయస్సు దానికి! మీ కీ చాపల్యమెలా కలిగింది?'' అన్నాడు.

ప్రకాశాన్ని చూస్తే అసహ్యమేసింది. ''ప్రకాశం! నాలుగు రోజుల క్రిందట నా భార్య నాతో యీ విషయమై పోట్లాడింది. ఆట్టే చదువుకోనిది ఆడది అని సరిపెట్టుకున్నాను. నువ్విలా మాట్లాడ్డం వింతగావుంది నాకు. మాలతి నా జీవితంలోకి రాకపోతే నాకు మల్లెలఅందం, జాజుల పరిమళం నిజంగానే తెలిసేవికావు. ఆమాట వ్రాయడం ఆమెకు నా కృతజ్ఞత చెప్పుకోవడంగా భావించాను. నిజంగా నాలో చాపల్యమే వుంటే, అట్లా వ్రాయగలిగే సాహసం నా కుండేదికాదు. భయపడకు, మీ యింటి ఛాయలకు రానులే యింక,'' అన్నాడు మురారి.

పదిరోజులుగా మురారి రాకపోవడంతో

మాలతికి తోచలేదు. క్రొత్తగాచేసిన గ్రాఫ్టు మురారికి చూపించాలనుకుంది. విరజాజికి ఏదో పురుగుపట్టి ప్రతిమొగ్గా వంక తిరిగి పోతున్నది. బెంగపడ్డది మాలతి. అన్న దగ్గరకు వెళ్ళి "మాస్టారొచ్చి చాలరోజు లయిందన్నయ్యా, వెళ్ళి పిల్చుకు వస్తావూ?" అంది.

చిరాకుతో "మాలతీ బుద్ధివుందా నీకు? మాస్టారు రాకపోతే మల్లెతోట వుండదా? వుండకపోతే నాశనం గానీయి! ఊరువా రంతా నవ్వుతున్నారు అయన్నీ. మనల్ని చూసి. ఆయనతో నువ్వు అంత చనువుగా ఎందుకుండాల్సివచ్చింది? మాస్టారింక మనింటికి రారు. రాకూడదని ఆయన భార్య ఆంక్ష పెట్టిందట. నేనుకూడా చెప్పాను - యిహ మనింటికి రావద్దని," అన్నాడు ప్రకాశం.

ప్రకాశానికి అనుకోకుండా ఒక రోజు చూచిన మాలతి తిలక-పుష్పధారణ గుర్తుకు వచ్చింది. చెల్లెలు మళ్లీ సుమంగళి అయితే సంతోషించగల ప్రకాశం, ఆ ప్రేరణ మురారి స్నేహంవల్ల కలిగిందేమో నని చిరాకుపడ్డాడు. మబ్బులేని పిడుగుకు తట్టుకోలేకపోయింది మాలతి. గదిలోకి వెళ్ళి తలుపు మూసుకుంది. భర్త ఫోటో ముందు కూర్చుని ఏడ్చింది. "చూడు వనా! నువ్వు లేని అలుసు చూసుకుని మసిపూస్తు న్నది నాకు లోకం! మల్లెపువ్వులో మధువే కాని విష ముంటుందా వనా? నే నేం చెయ్యను? నువ్వు నాకు దక్కలేదు. నీ స్మృతిగా నిలుపుకున్న మల్లెతోటకూడ నాకు దక్కదా? రోజూ నిన్నలంకరించే యీ మల్లెల పరిమళంలో మార్పు తోచిందా ప్రభూ! నే నేం చెయ్యాలి చెప్పు?" అని ఏడుస్తూ సొమ్మసిలిపోయింది.

మరునాడు తెల్లవారి కాఫీకి రాలేదు మాలతి. మీనాక్షి కూతురిగదిలోకి వెళ్ళి కెవ్వున కేకవేసింది. రాజారావు, ప్రకాశం పరిగెత్తారు మాలతి గదిలోకి. మీనాక్షి మాలతిమీద పడి ఏడుస్తోంది. మాలతి మంచం ప్రక్కనే టీపాయ్‌మీద ఉత్తరం కనపడింది. ప్రకాశం చేతులు వణుకుతుంటే విప్పి చదివాడు.

'అన్నా!

చెప్పకూడని తప్పు చేశావు. నన్నే అను మానించావు. యింకేమి చేసినా నిన్ను క్షమించగలిగేదాన్ని!

మల్లెతోట, మీ బావకు ప్రతిరూపం నాకు! అది కళలు తరిగి నశించి నేను బ్రతి కుండి చూడలేను. నేను పోతే మీరంతా ఏడుస్తారు. మల్లెతోట పోతే నేను ఏడు స్తాను. నాకు స్వార్థం హెచ్చు.

మనం మనుష్యులం బ్రతికున్నవాళ్ళను సంతోష పెట్టడానికి సాధారణంగా కష్ట పడం. పోయినవాళ్ళ ఆత్మశాంతికోసం ఏమైనా చేస్తాం. నేను పోతున్నాను కదా! నా ప్రియసోదరుడివిగా నా కోరిక తీరు స్తావా? మల్లెతోట నాశనం కాకుండా మాస్టారికి అప్పగించు-మాస్టారు మనింటికి

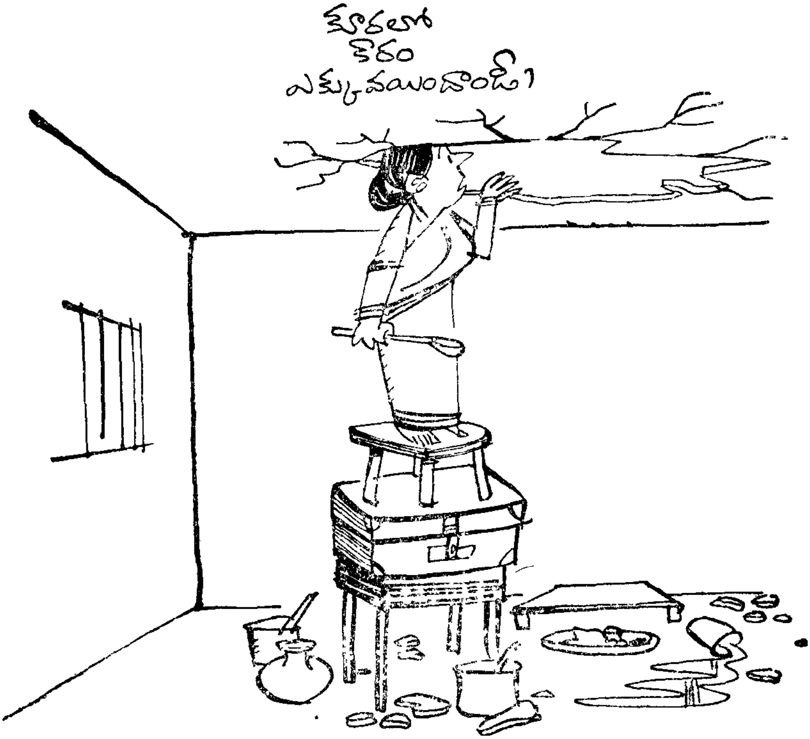

రావడానికి అడ్డు తీరిందిగా! అమ్మను, నాన్నను ఓదార్చు.

నీ

సోదరి, మాలతి'

ప్రకాశం పిచ్చివాడే అయ్యాడు. నెల్లాళ్ళ తర్వాత ప్రకాశం మురారికి జాబు వ్రాశాడు. మల్లెతోటను అతని "ఎక్స్‌పరిమెంటల్ గార్డెన్"గా చేసుకోమని బ్రతిమాలుతూ వ్రాశాడు. మాలతి ఆఖరి జాబుకూడ జతపరిచి పంపాడు. స్వయంగా వెళ్ళి మురారిని చూడ్డానికి ముఖం చెల్లలేదతనికి. ప్రకాశం వుత్తరాన్ని వెనక్కి త్రిప్పి జవాబు వ్రాసి పంపాడు మురారి.

'ప్రకాశం,

మా అమ్మా, నాన్నా పోయి చాల ఏళ్ళయింది. తద్దినాలు పెట్టడంలో నాకు నమ్మకంలేదు, పెట్టే అలవాటు లేదు.

ఇట్లు

మురారి'

మాలతి సంవత్సరీకం వచ్చేటప్పటికి మల్లెతోట సగానికి పైగా ఎండిపోయింది.

———